

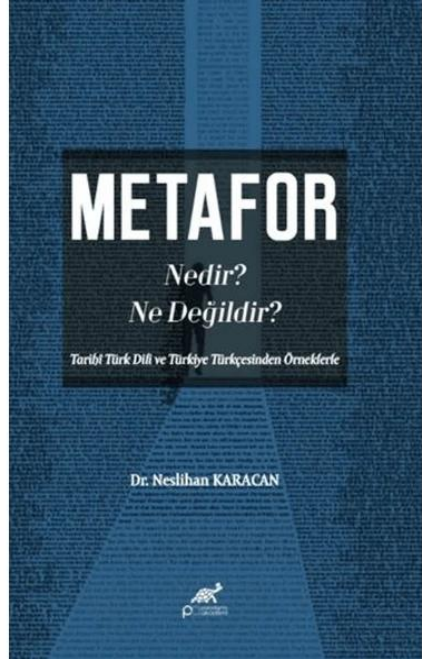
Bitig Türkoloji Araştırmaları Dergisi, Güz 2025 / 2: 163-170.

Karacan, Neslihan (2024). *Metafor Nedir? Ne Değildir? (Tarihî Türk Dili ve Türkiye Türkçesinden Örneklerle). Paradigma Akademi, Çanakkale. ISBN 978-625-6139-19-0.*

Bermal CEYLAN*

Metaforun ne olduğu tanımından önce, metafor kelimesinin etimolojisi başlı başına bir metafordur. Demir ve Yıldırım “Türkçede Metaforlar ve Metaforik Anlatımlar” başlıklı yazıda, Lakoff ve Johnson’ın etimolojik tahliline yer vererek Grekçedeki taşımak, yüklenmek anlamlarına gelen “pherein” kelimesine öte anlamına gelen “meta” ön eki getirilmesi ile oluşturulduğunu açıklamışlardır (2019: 1086). Böylelikle başka bir yere taşınmak anlamına gelen kelime sahip olduğu ön ekin anlamsal görevi ile olduğundan daha ilerideki bir yere taşınma anlamını kazanmıştır. Bu şekilde metaforun adlandırılışı, kelimenin etimolojisiyle birlikte, mevcut bir anlamı bulunduğu konumun ilerisine taşıma görevini ilk başta kendi ismine yüklemiştir.

2024 yılında Paradigma Akademi yayınlarından çıkan ve Neslihan Karacan tarafından hazırlanan *Metafor Nedir? Ne*

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Eskişehir (Türkiye). E-posta: bermalceylan12@gmail.com / ORCID ID: 0009-0002-8728-0967.

Değildir? (Tarihi Türk Dili ve Türkiye Türkçesinden Örneklerle) adlı eser de metafor konusunu ele almıştır.

Doç. Dr. Neslihan Karacan, lisans ve yüksek lisans eğitimini Afyon Kocatepe Üniversitesinde tamamlamıştır. 2017 yılında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde doktora eğitimine başlamış, 2021 yılında “Eski Türkçede Edatların İstemi” adlı tezini savunarak eğitimini tamamlamıştır. Doktora eğitimini tamamladığı bu çalışma, *Bağımsal Dil Bilgisi Yaklaşımına Göre Eski Türkçe Edatlarda İstem* adıyla 2023 yılında kitaplaştırılarak okuyucusuna sunulmuştur. 2021 yılından itibaren özellikle “semantik” in kapsam alanına giren yayımlar yapmıştır. Bununla birlikte incelenen eserde de değindiği üzere dilsel metaforlar, sözcükler vasıtasıyla sunulurlar. “Dilsel metaforları algılamak için sadece kavram bilgisi değil dil “bilgisi”ne de ihtiyaç vardır.” (Karacan, 2024: 79). Böylelikle anlam, sözcüğün en küçük yapısından başlayarak parça bütününe kadar, endüksiyon ve/veya dedüksiyon metotlarıyla, incelenmesi gerektiğinde morfolojik çalışmalara da yayım hayatında yer vermiştir.

İncelediğimiz eser Kısaltmalar, İçindekiler ve Ön Söz bölümlerinin ardından gelen 12 ana bölümden meydana getirilmiştir.

Yazar, 1. Bölümü oluşturan “Amaç ve Kapsam”da (s. 1-3) metaforun ne olduğu ve ne olmadığı konusunu işleyeceğini ifade ederek eserini oluşturma amacını açıklamıştır. Akabinde dilin gerçekleştiği iki eksenden, metaforun kapsayıcısı görevindeki “figüratif dil” ile karşıtı olan “literal dil”i işlediğini ifade etmiştir. Eserin 7, 8, 9 ve 10. Bölümlerini oluşturan metafor sınıflandırılmasını, pragmatik bir amaca hizmet etmek için seçtiğini ifade etmesinin ardından tanımlanma sorununun, metaforun kapsam alanında karışıklıklara sebep olduğunu belirtmiştir. Mevcut tanımlarda, metafora karşılık gelen diğer kavramlara yer vererek metaforun sadece edebi süs yaratmak amacıyla kullanıldığı algısı üzerinde açıklamalarda bulunduğunu ifade etmiştir. Günümüzde pek çok disiplin ile ilişkilendirilerek karşımıza çıkan metaforun görsel, dilsel ve hem görsel hem de dilsel biçimlerinin olduğunu ifade ettikten sonra elimizdeki çalışmanın kapsamının sunulduğu bakımından dilsel metaforla ilgili olduğunu belirtmiştir. Son olarak metaforların “oluşum biçimi”, “işlerlikleri” ve “kapsamları” bakımından gruplara ayrıldığını ve bu grupların neler olduğunu açıklamıştır.

2. Bölümü “Giriş” (s. 3-9) oluşturmaktadır. Yazar, bu bölümde, dilin çok yönlülüğünden dolayı metaforu kapsayan tam bir tanım yapmanın zor olduğuna değinmiştir. Metaforun ortaya çıkışı, retorik ile ilişkilendirilerek Antik Yunan’a kadar uzanmaktadır. Günümüzde ise farklı disiplinler farklı yaklaşımlarla metaforu açıklamaya çalışmıştır. Bilişsel dil bilim yaklaşımıyla Lakoff ve Johnson’ın kavramsal metafor teorisi, metaforu retorikten ayıran ilk çağdaş yaklaşım olmasa da Karacan, dil bilimsel kanıtlardan çıkardıkları sonuçlarla öncülerinden daha ileri gittiklerini belirtmiş ve onların ardından gelişen teorilerin metafor kuramına güç kattığını ifade etmiştir (Karacan, 2024: 5). Fakat metaforu, Lakoff ve Johnson’ın teorileri ile sınırlandırmayarak diğer teorisyenlerin açıklamalarına yer vermenin metaforun ne olduğunun anlaşılması konusunda daha doğru olduğunu belirtmiştir. Sonrasında Lakoff ve Johnson’ın dışında Ivor Armstrong Richards, David West, Raymond Gibbs’in açıklamalarına yer vermiştir. “Dil biliminde ise daha çok “Lakoffian” denilen “kavramsal metafor teorisi”yle ilişkili olarak eser, yazar/şair temelli ya da lehçe veya dilin tarihî bir dönemini kapsayan eserlerde yer alan

metaforların tespit edilip örneklendirilmesi üzerine çalışmaların yoğunluk gösterdiğini söylemek mümkündür.” (Karacan, 2024:7) ifadesiyle dil biliminde rağbet gören teoriyi açıklamıştır. Bahsi geçen bölümün sonunda yazar, metafor teorisinde metaforun kavramsal, ontolojik ve yönelim metaforları olarak üç tip olduğunun sıkça dile getirildiğinden bahsetse de, metaforları “sunuluş malzemesi, kaynağı, işlerliği ve kapsamı” bakımından da değerlendirmenin mümkün olduğunu ifade ederek eserinde metafor türlerini açıklayacağı başlıkları vermiştir.

Eserin 3. Bölümü (s. 9-19) “Dilin Yansıttığı Anlam Bakımından Türleri”dir. Bu bölümde yazar, dilin gerçekleştiği iki eksen olarak değerlendirdiği “figüratif dil” ve “literal dil”i iki alt başlık halinde ele almıştır. İlgili bölümün içinde yer alan “Literal Dil Nedir?” alt başlığında yazar, eserde sıkça kullandığı olumsuzlama yoluyla tanımlama yöntemine (negative definition) başvurarak *figüratif olmayan dil* tanımına yer vermiştir. Ardından N. Çalışkan’ın açıklamasına yer vererek literal dilin ilk kullanımının, İncil’deki ifadelerin ilk anlamının yorumlanması olarak teolojik bir ifadeyle karşımıza çıktığını daha sonrasında ise anlam genişlemesine uğrayarak sözcüklerin kök ya da göreceli ilk anlamıyla kullanılması anlamına geldiğini açıklamıştır (Karacan, 2024: 10). Giora ve Recanatı’nın literal dil ile ilgili açıklamalarına yer vererek tanımı güçlendirmiş ve Türk edebiyatından verdiği örneklerle tanımlamıştır. Literal dil ile ilgili genellikle karşımıza çıkan ifadenin akla gelen ilk anlam olduğunu ifade eder. Bölümün ikinci alt başlığı “Figüratif Dil Nedir?”dir. Figüratif dilin Antik Yunan ve Romalılar zamanında retorik çalışmalarıyla ilişkilendirildiğinden bahsederek kullanımının tarihi boyutuna değinmiştir. Yazar; Yu, Coco ve Ervas, Harley, Uluç, Boz, Yaylagül-Üstünel, Dancygier ve Sweetser’in ifadelerine yer vererek figüratif dili açıklamaya çalışmıştır. Figüratif dili, metaforun kapsayıcısı olarak değerlendirmiş ve metaforun dil figürlerinden biri olduğunu belirtmiştir. Figüratif dilin, dilin beş figüründe görüldüğünü, 1. Benzetme (simile), 2. Metafor (metaphor), 3. Kişileştirme (personification), 4. Mübalağa (hyperbole), 5. Telmih/ ima/ gönderge (allusion), ifade ederek eserin içeriğinden dolayı metafor üzerinde durduğunu açıklamıştır.

4. Bölümü (19-25) “Metaforun Anlam Temeli” başlığı oluşturur. Bölümde dil bilimin ne olduğu ile ilgili kısa bir tanımla başlayan yazar devamında dil bilimi alanı içerisinde en çok ilgi gören olarak nitelenenin, dillerin anlaşılması için temel dayanak olan, anlam bilim olduğunu ifade etmiştir. Yazar, anlam kavram alanının genişliğinden dolayı eserde anlamı, metaforu ilgilendiren boyutlarıyla ele alacağını belirtmiştir. Birçok araştırmacının metaforla ilgili görüşlerine yer vererek metaforun ne olduğu anlatılmaya çalışılmıştır. Dilin olduğu her alanda metafor kullanımı olduğu için, metaforun tarihlendirilmesinin dilin kullanımına kadar uzandığına değinmiştir. Yazar bölümü Grey’in “metafor kullanımı sözcüğün eski, bilinen, yaygın anlamından yeni anlamlar üretmeyi sağlayan dinamik bir olgudur.” (Karacan, 2024:23) tanımı ile bitirerek okuyucu için genel bir tanım vermiştir.

5. Bölüm (25-35) “Metafor Nedir?” başlığı ile eserin başlığında da yer alan iki sorudan birinin açıklandığı bölümdür. Yazar bu bölümde metaforun ne olduğu üzerine öncesinde yapılmış çeşitli tanımlar olduğundan bahsetmiş ve birçok araştırmacının tanımlarına yer vermiştir. Metaforun öncesinde yapılmış ve ortak bahisler yer almasına rağmen uzlaşmamış tanımların mevcudiyetinden dolayı terim sorunundan bahsedilmiştir. Ardından C. Demir’in ifadeleriyle metaforun etimolojisine yer vermiş

ve metaforun ne olduğu hakkındaki bilgiye, kendi etimolojisiyle bile fikir sahibi olabileceğimizi göstermiştir. Dilin kendisini tanımlamanın karışık olduğunu göz önünde bulundurduktan sonra metaforun tanımlanmasının kolay olmadığını belirtmiştir. Antik Yunan'dan itibaren metaforun nasıl algılandığına ve tanımlandığına yer veren yazar, bahsi geçen bölümde farklı disiplinlerin metafor tanımlarına da yer vermiştir. Figüratif dilin metaforun kapsayıcısı olduğunu göz önünde bulundurarak metaforu, figüratif dil üzerinden açıklamaya çalışmıştır. Metaforun bir bütün içerisinde anlaşılabilceğini ifade ederek metaforun ne olmadığını açıkladığı 6. Bölüme geçmiştir.

6. Bölüm (s. 35-65), beş alt başlıktan oluşarak eserin en kapsamlı bölümünü oluşturan “Metafor Ne Değildir?” bölümüdür. Yazar, metaforla ilgili tanımlarda karşılaştığı fakat kapsam alanı bakımından metaforu karşılamayan terimlere yer vererek metaforun ne olmadığını örneklerle açıklamıştır. Karacan, metaforun tanımında edebiyat incelemelerinde kullanılan terimlerin kullanıldığına değinmiştir. İlgili bölümün ilk alt başlığı olan 6.1. “Metafor teşbih değildir” başlığı altında, metaforun teşbih olmadığı fakat matematiksel ifadeyle metaforun teşbihi kapsadığı ifade edilmiştir. Bu kapsam, eserde Resim 2.’de şekil ile gösterilerek teşbihin kavram alanının metaforu tanımlamada yetersiz kaldığı belirtilmiştir. Türk edebiyatından verilen örneklerle teşbih türleri açıklanmış ve metaforik ifadelere sahip oldukları ifade edilmiş olmakla birlikte teşbih türlerinin metafor örneklerini kapsayamadığı gösterilmiştir. Yazar iki terim arasındaki temel farkları sıralamasının ardından örneklerle pekiştirir ve “Benzetme ve metafor arasında bir ilişki vardır ancak “benzetme eşittir metafordur” demek mümkün değildir ve dolayısıyla “metafor” sözcüğünü, kavramını “benzetme/teşbih” ile karşılamak da mümkün değildir.” (Karacan, 2024: 44) ifadesiyle teşbihin, metaforu karşılayamayacağını söyler. 6.2. “Metafor istiare değildir” alt başlığında, belagat ile ilişkilendirilen retorik teriminin ve istiare ile ilişkilendirilen metafor terimlerinin birbirlerinin yerine kullanılması sorununu ele alınmıştır. İstiairenin tanımı ve ne olduğu bilgisi verildikten sonra Türk edebiyatından örneklerle tanım pekiştirilmiştir. Yazar iki terim arasındaki farkı, “İstiare iki varlık arasında geçici ilişkiler sunan bir belagat kavramı iken; metafor köklü ve kalıcı anlamlar oluşturan felsefi bir kavramdır.” (Karacan, 2024: 49) cümlesiyle özetleyerek metaforun mecaz olmadığını anlattığı başlığa geçmiştir. 6.3. “Metafor mecaz değildir” alt başlığında iki terim arasındaki temel farkın, mecaz gerçeklik alanının dışında ortaya çıkarken metaforun gerçeklikten beslenerek ortaya çıkması olduğu ifade edilmiştir: “Mecazı metafordan ayıran en temel özellik onun tamamen hakikat/gerçeğin karşıtı olmasıdır. Oysa metaforlar kavramın gerçek anlamından ortaya çıkar ve beslenir.” (Karacan, 2024: 51). Yazar vermiş olduğu mecaz tanımlarındaki ortak ifadenin “gerçek anlamın dışında” olduğunu ifade etmiştir. Yazar metafor ile mecazın kavramsal olarak birbirlerinin yerini karşılayamayacağını Aşık Veysel’in Uzun İnce Bir Yoldayım şiiri üzerinden açıklamıştır. İleriki bölümde tanımlayacağı “mega-metafor”un güzel bir örneği bu şiirin mecaz terimiyle adlandırılmak istendiğinde “genişletilmiş mecaz” olarak ifade edileceğini fakat bu terimin anlamının mecaz teriminin kendi anlamı ile çelişeceğini belirtmiştir. İki terim arasındaki farklardan birinin de, mecaz bağımlı sözcükler hariç tüm sözcüklerde ortaya çıkabilecek bir değere sahip olması fakat metaforun bir konsept içerisinde var olabilmesi olduğu ifade edilmiştir. 6.4. “Metafor mecazı mürsel değildir” alt başlığında, metafor-teşbih ilişkisinde olduğu gibi metafor-mecazı mürsel

kavram alanlarında da metaforun kapsayıcı bir görevde olduğu belirtilmiştir. Yazar yapılmış olan mecazımürsel tanımlarından ve oluşumunda gerekli olan şartlardan yola çıkarak mecazımürselin oluşturulması için, benzetmeye dayalı olmayan iki unsur arasında ilgi kurulması gerektiğini ifade etmiştir. Yazarın iki terim arasında şemalarla gösterdiği fark, mecazımürselde silinen anlam ile yüzeyde kalan anlam arasında içlem-kaplam ilgisi olduğu fakat metaforunda kullanılan iki anlamın birbirinin kullanım alanlarının tamamen farklı olduğudur. İlgili bölümün son alt başlığı diğer alt başlıklarına kıyasla daha genel olarak ele alınan 6.5. “Metafor edebi süs değildir” alt başlığıdır. Yazar metaforun anlatıyı güzelleştirme amacıyla kullanıldığı görüşünün Aristoteles’e kadar uzandığını ve Aristo’nun Poetika ve Retorik adlı eserlerindeki ifadelerden yola çıkarak Antik Yunan’da metaforun sözü güzelleştirerek etkili hale getiren bir unsur olarak değerlendirildiğini belirtmiştir. Açıklanan alt başlıktaki değerlendirme sorununun, söz figürlerinin edebi sanat olarak adlandırılmasında da görülen tipik bir sorun olarak değerlendiren yazar; metaforun sözcüklerden çok insanın düşünme süreci ile ilgili olduğunu savunur. Böylelikle metafor tanımlarında en çok karşılaşılan terimler ile metafor arasındaki farklar açıklanmıştır. Metaforun alt başlıklarda ne olmadıkları açıklanan her terim ile bir ilişkisi olsa da bahsi geçen terimler metaforu karşılamada yeterli olmamıştır.

Yazar, eserin 7. Bölümünü (s. 65-81) “Sunuluşu Bakımından Metafor Türleri” başlığıyla oluşturmuştur. Antik Yunan’da ortaya çıkan metaforun bugüne kadar ilerleme katettiğini belirten yazar, klasik metafor algısını büyük ölçüde değiştirenlerin romantikler olduğunu belirtmiştir. Ardından metaforla ilgili en büyük değişimin 20. yüzyılın son çeyreğinde çağdaş metafor algısıyla ortaya çıkan kavramsal metafor teorisi ile gerçekleştiğini ifade etmiştir. Böylelikle metafor, dil ile ilgili bir sorun olmaktan ziyade insanın düşünce biçimi olarak değerlendirilmiştir. Metafor, sunuluşu bakımından görsel ve dilsel olarak ikiye ayrılmış ve bu ayrım ilgili bölümün alt başlıklarını oluşturmuştur. 7.1. “Görsel Metaforlar” alt başlığı, görsel metaforları, iki görsel nesneyi analogi yoluyla karşılaştıran bir tür retorik figür olarak değerlendirilen bir tanımla başlamıştır. Yazar görsel sanat türlerinin metaforu işleme biçiminin farklı olmasına değinmiş ve görsel metaforların dilsel metaforlara kıyasla daha güçlü olabileceğini fakat daha kolay anlaşılabilirliğini ifade etmiştir. Yazar, Kiefer ve Picasso’nun eserlerine yer vererek görsel metaforu açıklamasının ardından somut örneklerle pekiştirmiştir. Reklamcılık ve sinemanın görsel metafor ile dilsel metaforu bir arada kullanan disiplinler olduğunu belirten yazar, metaforun kaynak, hedef, zemin ve gerilim olmak üzere genellikle dört unsurdan oluştuğunu ifade etmiş ve metaforu oluşturan bu unsurları açıklamıştır. 7.2. “Dilsel Metaforlar” alt başlığında yazar, çalışmanın kapsamından dolayı dilsel metaforlar üzerinde daha çok durduğunu ifade etmiştir. Metaforun ilk ortaya çıktığı Antik Yunan’da retorik ile ilişkilendirildiği göz önünde tutulduğunda görsel metaforun, dilsel metafordan daha sonra ortaya çıktığı görülmektedir. “Dilsel metafor olarak ayrı bir adlandırmaya ihtiyaç duyulması aslında metafor kavramının felsefede tartışılmasından sonradır çünkü başlangıçta metafor zaten dilde var olanı karşılamak için kullanılmıştır.” (Karacan, 2024:72) ifadesiyle de yazar metaforun ilk olarak dil üzerinden incelendiğini ifade etmiştir. Akabinde dilsel metaforun 1. özne (tenor/tema/kaynak), 2. atıfta bulunulan şey (vehicle/araç/hedef), 3. arka plan (zemin), 4. zıtlıklar (tension) olmak üzere dört kısımdan oluştuğu fakat temel iki kısmın kaynak ve hedef olduğu belirtilmiştir. Sözcükler yoluyla oluşan dilsel metaforlara örnekler verilmiş ve verilen örneklerin

metaforik yapıları açıklanmıştır. Yazar, dilsel metaforun anlaşılabilmesi için kavram bilgisinin dışında dil bilgisine de ihtiyaç olduğunu belirterek ilgili bölümü bitirmiştir.

8. Bölüm (s. 81-91) “Kaynağı Bakımından Metafor Türleri” başlığıyla oluşturulmuş ve 8.1 “Kavramsal Metafor”, 8.2. “Ontolojik Metafor”, 8.3. “Yönelim Metaforları” olarak üç alt başlığa ayrılmıştır. Yazar, 1980 yılında Lakoff, ve Johnson’ın “Conceptual Metaphor in Everyday Language” adlı eseri yayımlamasının ardından kaynağı bakımından metafor türlerinin adı zikredilen başlıklara ayrıldığından bahsetmiştir. Lakoff ve Johnson’ın bir kavramın metaforik olarak diğer kavramda yapıya kavuştuğu metaforlara “kavramsal metafor” adını verdiği ve bu metafor türünün yapısal metafor olarak da adlandırıldığı belirtilmiş ve en sık kullanılan metafor türü olduğu ifade edilmiştir. Bir kavramı başka bir kavram üzerinden anlamlandıran kavramsal metafor, aynı kültürel coğrafyayı paylaşan insanların oluşturdukları kavram alanında kendisine yer bulmaktadır. Kavramsal metaforunda iki alan olduğundan bahseden yazar, bu alanların “kaynak alanı” ve “hedef alanı” olduğundan bahsetmiştir. Anlatılmak istenen kaynak alanındaki ifadenin hedef alanında daha iyi açıklandığı ifade edilmiştir. “Ontolojik Metafor” açıklanırken ontoloji ifadesinin ilk defa Aristoteles’in kullandığına değinilmiştir. Fakat “varlık bilimi” anlamında ilk kez kullananlardan birinin Leibniz olduğu bilgisi de verilmiştir. Ardından Latince kökenli ontoloji teriminin etimolojisine yer verilmiş ve metafiziğin alt dalı olan felsefi disiplin olduğundan bahsedilmiştir. Karacan, ontoloji teriminin Türkçe sözlükteki anlamına yer verdikten sonra ontolojik teriminin de bir kavramsal metafor olduğunu “Genel Türkçe Sözlükte “varlık bilimi ile ilgili, varlık bilimine ait” anlamına gelen “ontolojik” terimi de aslında bir kavramsal metafor türüdür. Kavramları algılayan onlar daha çok entiteler olarak düşünülür ve bunlar günlük dilimizde çok gizli biçimde, belli belirsiz oluşan metaforlardır.” (Karacan, 2024:84) cümleleriyle ifade etmiştir. Yazar, metaforların insanın tecrübesi ve algısıyla oluştuğunu, “Metaforların dünyayı algılamamızla, yaşamdaki tecrübelerimizle algıladığımız şeyler olduğunu düşünen Lakoff ve Johnson ontolojik metaforların (ontological metaphor) özellikle kendi bedenlerimizle edindiğimiz tecrübelerle tözlere metaforik olarak bakmamızı sağladığını söylerler.” (Karacan, 2024: 85) şeklinde ifade etmiştir. Türkçede mekandan zamana doğru olan metaforik transferleri açıklayan Kenan Azılı bu durumu, “... insan bedeni mekânı tanımlamak için, mekân da zamanı tanımlamak için kullanılan bir yönelim metaforu olarak ortaya çıkar. Dolayısıyla, insanoğlunun düşünce sisteminde *beden*→*mekân*→*zaman* şeklinde bir düşünce transferinden söz etmek gerekir.” (Azılı, 2021: 18) ifadesiyle yönelim metaforu olarak açıklamıştır. “Yönelim Metaforları”nı yazar, “Metaforik kavramın, bir kavramı diğerine göre yapıya kavuşturmayan bunun yerine bütün bir kavramlar sistemini diğer bir kavramlar sistemine göre organize eden metaforlara yönelim metaforları (orientational metaphors) denir.” (Karacan, 2024:86,87) şeklinde açıklamıştır. Bu metafor türünün adının, uzay-mekan istikameti ile ilişkili olduğunu belirttikten sonra kullanıldıkları kültürde insan ve evren arasındaki yönelimi belirttiği ve diğer metafor türleri içerisinde en çok evrensellik gösteren olduğunu ifade etmiştir.

Eserin 9. Bölümünü (s. 91-99) “İşlerlikleri Bakımından Metafor Türleri” başlığı oluşturmaktadır. Karacan bölümün alt başlıklarını oluştururken Mehmet Akif Duman’ın önerilerini dikkate aldığı belirtilmiş ve Duman’ın Tip-A, Tip-B ve Tip-C

olarak adlandırdığı metafor türlerini kısaca açıklamıştır. Bölümün alt başlıklarını da bu türlerin Türkçe karşılıklarıyla oluşturduğunu ifade etmiştir. 9.1. “Aktif Metaforlar” alt başlığında ele aldığı metafor türünün, okura estetik bir haz bırakmasıyla edebi açıdan değerli olduğu belirtilmiştir. Kolaylıkla anlaşılamayacağından dolayı çok sık rastlanan bir metafor türü olmadığı ve metafor için esas ve ideal form olduğu ifade edilmiştir. 9.2. “Zayıf Metaforlar” alt başlığında, bu tür metaforların basit mecazlar ve deyimsel yapılar olduğu belirtilmiş ve çabucak algılanabilen yapılar olduğundan bahsedilmiştir. Yazar zayıf metaforları, “dağarcığımızın bir parçası olarak bilinçsizce kullandığımız ifadeler” olarak değerlendirmiştir (Karacan, 2024:95). 9.3. “Ölü Metaforlar” alt başlığında ise, deyimsel ve kalıplaşmış ifadeler ele alınmıştır. Herkes tarafından anlaşılıp kullanılabilen ifadelerin edebi değerden uzaklaşmasıyla literal/düz anlam alanına girmesinden bahsedilmiştir. Metaforun ölü metafor olarak adlandırılmasının nedeninin aşırı popüler kullanıma sahip olmasından bahseden yazar, ölü metaforların tekrar aktif metafor haline gelmesini sağlayacak altı kullanıma yer vererek ilgili bölümü bitirmiştir.

10. Bölüm (s. 99-105) “Kapsam Bakımından Metafor Türleri: Mega-metafor ve Mikro-metafor” başlığıyla oluşturulmuştur. Yazar, eserin diğer bölümlerinde de sıkça bu bölümde işleyeceği “mega-metafor ve mikro-metafor” ifadelerine değinmiştir. Mega-metaforları oluşturan parçalardan her birinin mikro-metafor olduğundan bahsedilmiştir. Kavramsal metafor kapsamına giren mega ve mikro-metaforların, kaynak alanı ve hedef alanı olduğuna değinilmiştir. Yazar, mega-metaforların mikro-metaforlardan farkını “Mega-metafor, tanımlanan varlık (kaynak adı verilen) ile onu tanımlamak için kullanılan varlık (hedef) arasında birden fazla temas noktası bulunduğu için mikro-metafordan farklıdır ve yayılım alanı geniştir.” (Karacan, 2024:100) cümlesiyle ifade etmiştir. Dilde ve edebiyatta yaygın olarak kullanılan mega-metaforların doğru şekilde kullanıldığında mikro-metaforlardan şiirsel üslup ve dilsel ifade olarak daha fazla zevk verdiğinden bahsedilmiştir.

11. Bölüm (s. 105-109) “Sonuç” bölümüdür. Yazar elimizdeki eseri, metaforun dildeki işlevselliğini, çeşitlerini ve anlam derinliğini ele almayı amaçlayarak oluşturduğunu belirtmiştir. Düşünce ve algı biçimimizi etkileyen metaforun tanımına, tarihsel kullanımlarına değinen yazar, çalışmasının metaforları sınıflandırarak literatüre katkı sağlayacağını ifade etmiştir. Eser, 12. Bölüm (s. 109-120) “Kaynakça” ile tamamlanmıştır.

Sonuç olarak Neslihan Karacan hazırlamış olduğu *Metafor Nedir? Ne Değildir? (Tarihi Türk Dili ve Türkiye Türkçesinden Örneklerle)* adlı eserde metaforun tanımını, ne olduğunu ifade ederek yapmakla birlikte, mevcut ifadelerin yetersizliği ve anlam alanını net bir şekilde kapsayamaması probleminden dolayı ne olmadığına değinerek de tanımlamaya çalışmıştır. Eserde tanımlama bölümünün ardından “sunuluşu, kaynağı işlevleri ve kapsamı” bakımından değerlendirilerek metafor türlerinin açıklanmış olması da bu konuya merak duyanların ilgisini çekecektir.

Kaynakça

Azılı, K. (2021). *Mekândan zamana metaforik transferler: Eski Türkçe üzerine teorik bir inceleme*. Bilge Kültür Sanat.

Demir, C. & Karakaş Yıldırım, Ö. (2019). *Türkçede Metaforlar ve Metaforik Anlatımlar*. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi C. 21, s. 4, ss. 1085-1096.